

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Swierczewskiego

DO JĘZYKA
SŁOWNOWEGO

TAJNE

Egz. Nr. 466
466

Zabrania się dalszej publikacji i dokonywania odpisów bez zgody Komendanta ASG

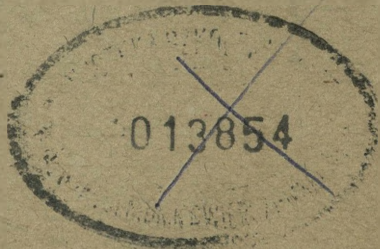
płk mgr Tadeusz MALLIK
ppłk mgr Tadeusz MALICKI

PODSTAWY PRAWNE
SYSTEMU OBRONNEGO PRL

Materiały do szkolenia kierowniczej kadry systemu OTK
szczebla centralnego

Temat 16

str 34 \$

WARSZAWA

LIPIEC

1969

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWO-
KADROWEJ SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Swierczewskiego
235923

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

DO UŻYTKU
BIBLIOTECZNEGO

TAJNE

Egz. Nr. 466

466

Zabrania się dalszej publikacji i dokonywania odpisów bez zgody Komendanta ASG

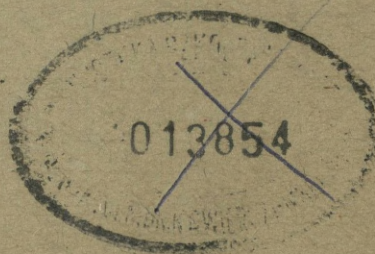
plk mgr Tadeusz MALLIK
ppłk mgr Tadeusz MALICKI

PODSTAWY PRAWNE
SYSTEMU OBRONNEGO PRL

Materiały do szkolenia kierowniczej kadry systemu OTK
szczebla centralnego

Temat 16

str 34 f.

WARSZAWA

LIPIEC

1969

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWO-
KADROWEJ SZTABU GENERALNEGO
ul. gen. broni K. Świerczewskiego

35923

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

im. Generała Broni Karola Swierczewskiego

Przeł. prot. 12657.

DO DĄTKU
SŁUŻBOWEGO

T A J N E

Egz. Nr 466

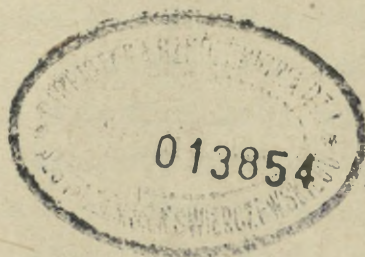
Zabrania się dalszej publikacji i dokonywania odpisów bez zgody Komendanta ASG

plk mgr Tadeusz MALLIK
ppłk mgr Tadeusz MALICKI

**PODSTAWY PRAWNE
SYSTEMU OBRONNEGO PRL**

**Materiały do szkolenia kierowniczej kadry systemu OTK
szczebla centralnego**

Temat 16

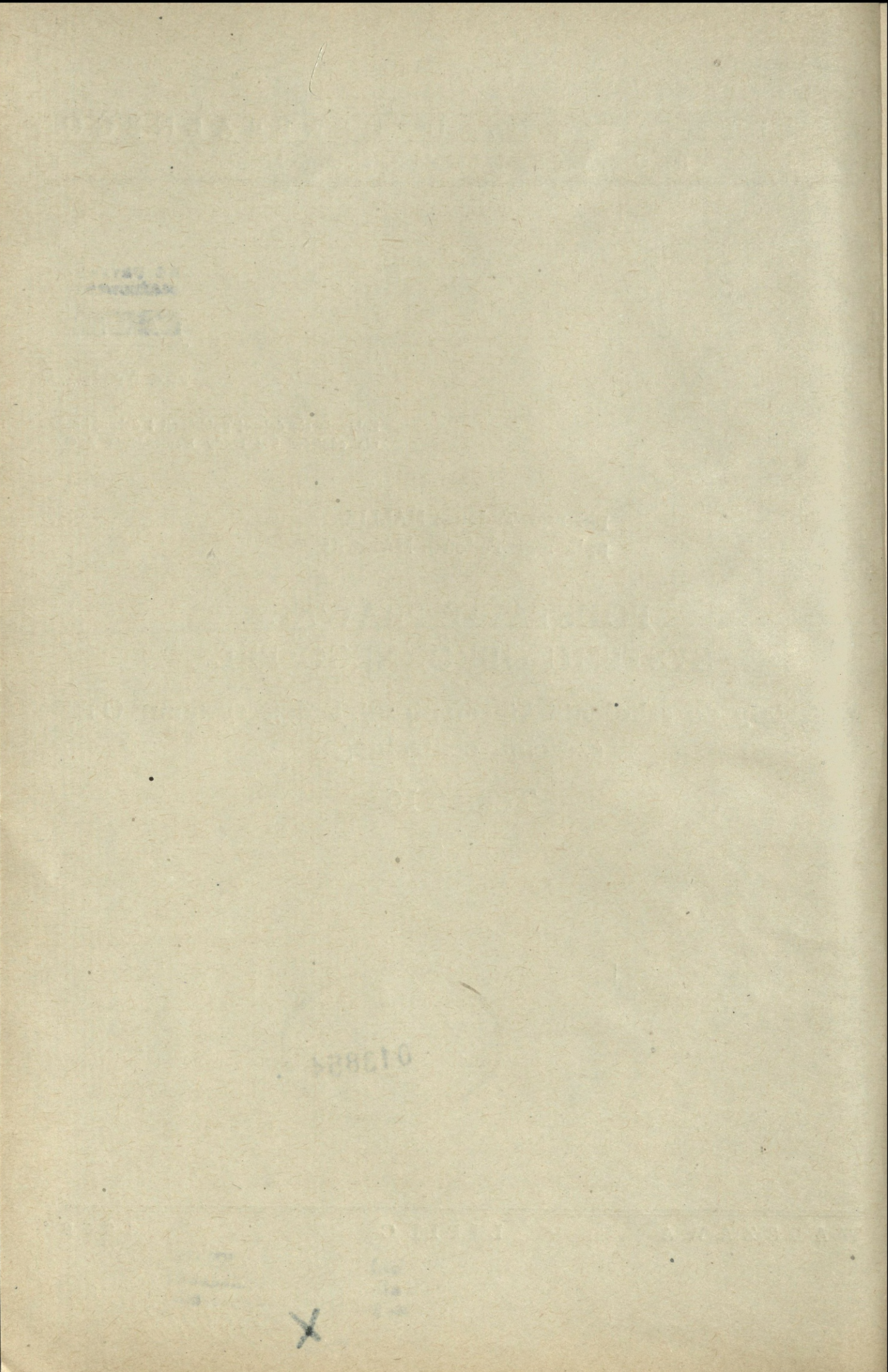
W A R S Z A W A

L I P I E C

1 9 6 9

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Swierczewskiego

235923

ZAŁOŻENIA SYSTEMU PRZEPISÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH OBRONNOŚCI

Podstawowym zagadnieniem konstrukcji systemu przepisów dotyczących obronności jest ujęcie w ramy aktów prawnych założeń koncepcji obronnej Państwa pod względem:

- 1/ organizacyjnym tzn. określenia struktury wiodących w dziedzinie obronności ogniw aparatu państwowego i powiązania ich z pozostałymi ogniwami organizacji państwowej;
- 2/ funkcjonalnym, tzn. określenia zasad i zakresu działania, tych organów oraz ich współdziałania z pozostałymi ogniwami organizacji państwowej;
- 3/ treści tzn. określenia zadań i obowiązków w zakresie planowania, zarządzania, koordynowania i wykonawstwa w dziedzinie obronności, spoczywających na jednostkach powołanych do kierowania sprawami obronności oraz do realizacji zadań w tej dziedzinie /jednostki administracji państwowej, gospodarki narodowej, obrony narodowej, wojsko, formacje samoobrony/ oraz na obywatelach.

System przepisów prawnych normujących te zagadnienia powinien odpowiadać potrzebom przygotowania w czasie pokoju wszystkich niezbędnych elementów funkcjonowania systemu obronności jako całości do wykonania zadań czasu wojennego. Powinien stanowić ramy określające organizację przejścia do wykonania tych zadań w okresach poprzedzających czas wojny oraz wytyczać perspektywicznie zasady i sposób działania w okresie wojny, odpowiednio do określonych przez właściwe organy merytoryczne prognoz jej przebiegu. Ta okoliczność ma znaczenie szczególne, ponieważ zmusza ona do konstruowania systemu przepisów na czas zagrożenia według schematu odmiennego pod względem organizacyjnym i funkcjonalnym od pokojowego schematu organizacji i funkcjonowania państwowego aparatu administracyjnego i gospodarczego. Równocześnie w okresie pokojowym /przygotowawczym/ istnieje potrzeba włączenia w pokojową strukturę administracji państwowej i gospodarki narodowej dodatkowych ogniw spełniających przygotowawcze zadania obronne. Zadaniem tych ogniw jest zapewnienie płynnego przejścia na wojenny system zarządzania i kierowania Pań -

stwem. W konsekwencji w aktach prawnych publikowanych mogą być ujawnione jedynie ramowe zasady organizacji i zadania, i to głównie dotyczące działania w czasie pokoju. Szczegółowe natomiast ujęcia koncepcji struktury organizacyjnej, zasad działania oraz kompetencji na czas zagrożenia, muszą pozostać nieopublikowane aż do tego czasu, bądź też o ile dotyczą zagadnień bardziej szczegółowych nie związanych z prawami i obowiązkami obywateli, nie mogą być w ogóle podane do szerszej wiadomości.

Rozwój systemu przepisów prawnych dotyczących obronności

Tworzenie odrębnego systemu przepisów prawnych dotyczących działalności obronnej, mające swój początek w szeregu uchwał zwłaszcza natury gospodarczo-obronnej, rozpoczęte w latach wcześniejszych, zostało przedstawione na szersze tory, po powołaniu tajną uchwałą nr 66 Rady Ministrów z dnia 18 lutego 1959 r. Komitetu Obrony Kraju. Podjął on szereg uchwał i dyrektyw stanowiących w dużej mierze jeszcze dzisiaj podstawę działania organów państwowych w dziedzinie obronności. Jednakże zarówno traktowanie istnienia Komitetu Obrony Kraju jak i podejmowanych przez Komitet uchwał jako sprawy tajnej stało się czynnikiem hamującym przy dalszym rozwoju jego działalności i realizowaniu decyzji dotyczących obronności Kraju. Taki stan prawny nie dał się pogodzić zwłaszcza z krystalizującą się koncepcją powszechnej obronności. Zasadniczym postulatem tej koncepcji w dziedzinie prawnej było kompleksowe ujęcie problematyki obronnej PRL, które objęło by zagadnienia organizacji, kompetencji oraz zasad funkcjonowania organów państwowych właściwych w zakresie obrony państwa, jak również określało podstawowe obowiązki instytucji państwowych, jednostek gospodarczych, organizacji społecznych i ogółu obywateli na rzecz obrony kraju. Krystalizowanie się "powszechnej obronności", podyktowało konieczność systematycznego rozwiązania pod względem prawnym całości zagadnień obronności, a zwłaszcza zastąpienia przepisów prawnych w dziedzinie obronności kraju wydanych w różnych okresach i nie powiązanych w jasny system, systemem aktów prawnych odpowiadających przyjętej i sprawdzonej koncepcji obronnej i podania ich

możliwie szerokim zakresie do publicznej wiadomości. Zasadniczym aktem prawnym, odzwierciedlającym w sposób rozwinięty, a równocześnie ramowy tę koncepcję, zaspokajającym w dziedzinie prawnej aktualne i perspektywiczne potrzeby jej doskonalenia, jest ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL. Oczywiście ustawa o powszechnym obowiązku obrony PRL łącznie z zawartymi w niej upoważnieniami do wydania konkretnych aktów wykonawczych nie wyczerpuje całości zagadnień systemu prawnego dotyczącego obronności. Jest ona - szczególnie w zakresie zagadnień organizacyjnych i zagadnień kompetencyjnych - aktem ramowym, stwarzającym podstawę dla organów właściwych w sprawach obronności /zwłaszcza dla Komitetu Obrony Kraju/ do systematycznego normowania zagadnień planowania oraz przygotowania politycznego, organizacyjnego, gospodarczego i militarnego obrony kraju oraz przygotowania w zakresie ochrony i zaopatrzenia ludności. Te dziedziny powinny uregulować system aktów prawnych wydanych przez Komitet Obrony Kraju w ramach jego ustawowych uprawnień.

Podobnie zresztą przedstawia się sprawa spełniania obowiązku obrony przez obywateli i jednostki gospodarki społecznej. Chociaż ustawa zajmuje się bardziej szczegółowo organizacją spełniania tego obowiązku przez jego podmioty, to jednak pozostawia treść jej wykonania /organizację wojska i innych formacji, ich użycie itd/ wewnętrznemu regulowaniu przez właściwe organy kierujące.

W tym sensie można powiedzieć, że w ustawie z 21 listopada 1967 r. zawarte są kierunkowe wytyczne rozwiązań prawnych w zakresie przedsięwzięć obronnych, które muszą być z natury rzeczy bardziej szczegółowo opracowane w aktach normatywnych innego rodzaju /głównie uchwałach KOK/. Ze zrozumiałych względów nie wszystkie te akty mogą być podawane do publicznej wiadomości.

Obowiązujące do czasu wydania ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL ustawodawstwo w sprawach obronności, wraz z jego zasadniczym aktem - ustawą z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym, traktowało sprawy obronności przede wszystkim z punktu widzenia spełniania

przez obywateli obowiązku służby wojskowej oraz zaspokojenia potrzeb Sił Zbrojnych, natomiast stosunkowo wąsko traktowane były sprawy obrony ludności cywilnej i potencjału przemysłowego przed zagrożeniem z powietrza. Rozwinięte przez okres ćwierć wieku, po zakończeniu II wojny światowej, środki i metody prowadzenia wojny, zmuszały do unormowania spraw obronności w sposób odpowiadający współczesnemu charakterowi zagrożenia i współczesnym koncepcjom obronnym. Poprzedni stan prawny nie odpowiadał chociażby np. potrzebom zapewnienia natychmiastowej gotowości alarmowej i mobilizacyjnej wojsk operacyjnych oraz sił i środków obrony terytorium kraju, a także potrzebom szkolenia we wszystkich układach obronnych. Wiele zagadnień było zresztą do tej pory nie unormowanych ustawowo, mimo że miały one kapitalne znaczenie dla całości systemu obronnego państwa. Były to takie sprawy, jak np. struktura naczelnych i terenowych organów w zakresie obrony, określenie właściwości, funkcji i obowiązków organów państwowych, jednostek gospodarki uspołecznionej, organizacji społecznych i ogółu obywateli na rzecz obrony kraju, określenie struktury formacji samoobrony i służby w tych formacjach, służby w dziedzinach zmilitaryzowanych oraz powszechne przygotowanie ludności do samoobrony. Ustawodawstwo nasze nie było dostosowane do potrzeb obronnego przygotowania zaplecza i nie zapewniało możliwości sprawnego funkcjonowania systemu obrony od strony formalno-prawnej.

Podstawowe przepisy prawne dotyczące struktury systemu obronnego

Materia będąca przedmiotem regulacji w dziedzinie obronności sięga w różne dziedziny życia państwowego, społecznego i dotyczy także osobiście poszczególnych obywateli. Tworzone w naszym państwie podstawy prawne systemu obronnego muszą zakładać pełne przestrzeganie zasad praworządności socjalistycznej, zgodnie z którą każde działanie organów będzie znajdowało podstawę w przepisach prawnych i każdy obowiązek obywatela zostanie ustalony tymi przepisami. Ta zasada przejawia się odpowiednio w randze przepisów prawnych regulujących różne zagadnienia w omawianym zakresie. Podstawowe postanowienia dotyczą-

6

ce obrony państwa zawiera Konstytucja PRL, która powierza Radzie Ministrów sprawowanie ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności /art. 32 pkt 10/. Rada Ministrów ma możliwości kompleksowej realizacji kierownictwa w dziedzinie obronności dzięki wyposażeniu jej również w inne funkcje kierownicze, a mianowicie: - funkcję koordynowania działalności ministerstw i innych podległych jej organów oraz nadawania kierunku ich pracy /art. 32 pkt 1/, uchwalania projektu budżetu państwa i projektów rocznych i wieloletnich narodowych planów gospodarczych oraz czuwania nad ich wykonaniem /art. 32 pkt. 2-4/, zapewniania ochrony interesów państwa /art. 32 pkt 7/ oraz kierowania pracą prezydiów rad narodowych /art. 32 pkt 11/.

Konstytucja PRL określa również rolę ministrów, którzy zgodnie z art. 33 kierują określonymi działaniami administracji państwowej; uzasadnia to kierowanie przez nich sprawami obronności w podległych im resortach, pod koordynującym nadzorem Rady Ministrów oraz nadzorowanie przez nich działalności wydziałów prezydiów rad narodowych, jak konkretyzuje to art. 66 ust. 3 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych /tekst jedn. - Dz.U. z 1963 r. nr 29, poz. 172/.

W układzie terenowym, radom narodowym zgodnie z art. 39 Konstytucji przypada rola współdziałania w umacnianiu obronności Państwa, którą to rolę stosownie do art. 55 ustawy o radach narodowych, spełniają one poprzez swe prezydium.

Te ramowe sformułowania Konstytucji PRL oraz ustawy o radach narodowych zostały rozwinięte w rozdziale I-szym ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL.

Ustawa w art. 5 powołała Komitet Obrony Kraju jako komitet Rady Ministrów do spraw obronności, a więc jako organ wyspecjalizowany, wykonujący konstytucyjne uprawnienia Rady Ministrów w zakresie ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności kraju. Równocześnie ustawa powierzyła przewodnictwo Komitetu Prezesowi Rady Ministrów /art. 6 ust.2/ oraz upoważniła Radę Ministrów do ustalenia zasad i trybu działania Komitetu. Pod względem merytorycznym ustawa wypełniła pojęcie ogólnego kierownictwa Rady Ministrów w

dziedzinie obronności kraju zawarte w art. 32 pkt. 10 Konstytucji, normą prawną mającą charakter ukierunkowanego generalnego pełnomocnictwa /art. 5 ust. 2/, które obejmuje:

- 1/ ustalanie generalnych założeń obrony Państwa oraz kierowanie całokształtem spraw dotyczących obronności kraju;
- 2/ rozpatrywanie zagadnień dotyczących obronności kraju i wytyczanie kierunków działania w tej dziedzinie;
- 3/ ustalanie założeń organizacji Sił Zbrojnych i samoobrony ludności;
- 4/ koordynowanie działalności naczelnych i terenowych organów administracji państwowej w zakresie obronności kraju.

Te pełnomocnictwa Komitet wykonuje poprzez uchwały, wytyczne i zalecenia /art. 7 ust. 2/ podejmowane kolegialnie /art. 7 ust. 1/ oraz poprzez zarządzenia Przewodniczącego Komitetu /art. 7 ust. 3/, które jak wynika z ustawienia sprawy w przepisie art. 7 powinny mieć charakter organizacyjno-wykonawczy. Przez udzielenie Komitetowi tych szerokich pełnomocnictw, ustawa nie ogranicza kompetencji Rady Ministrów w zakresie działania przekazanym Komitetowi. W art. 9 ust. 1 stwierdza się bowiem wyraźnie, że Przewodniczący kierując pracami Komitetu realizuje w zakresie spraw dotyczących obronności również generalne założenia, decyzje i wytyczne Rady Ministrów. Takie ustawienie uzasadnione jest nie tylko względami natury prawnej tzn. zamierzeniem podkreślenia zgodności ustaleń ustawowych z Konstytucją, lecz również względami merytorycznymi, a mianowicie potrzebą zgrywania przedsięwzięć w zakresie zarządzania sprawami państwa i gospodarki narodowej znajdującymi się jako całokształt w gestii Rady Ministrów z przedsięwzięciami obronnymi, które z pozostałą problematyką zarządzania sprawami państwa w bardzo szerokim zakresie się zająbiają, aczkolwiek stanowią tylko część zagadnień ogólnych. Te względy prawne i merytoryczne niewątpliwie miały między innymi wpływ na ustalenie składu Komitetu Obrony Kraju, który został określony w § 4 uchwały nr 366/68 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 1968 r. w sprawie zasad i trybu działania Komitetu Obrony Kraju. Zgodnie z tą uchwałą w skład Komitetu, oprócz powołanego art. 6 ust. 2 ustawy o powszechnym obowiązku

8

obrony przewodniczącego Komitetu - Prezesa Rady Ministrów i zastępcy przewodniczącego do spraw Sił Zbrojnych i planowania strategiczno-obronnego, wchodzi zastępcy przewodniczącego Komitetu: do spraw polityczno-obronnych i do spraw gospodarczo-obronnych oraz jako członkowie osoby sprawujące kierownictwo nad realizacją zadań obronnych w określonych działach KOK, tj. kierownicy działów KOK: polityczno-obronnego, gospodarczo-obronnego, ochrony i zaopatrzenia ludności, wewnętrznego i komunikacji. W skład Komitetu wchodzi również Minister Spraw Zagranicznych.

Podstawą powołania Prezesa Rady Ministrów na stanowisko Przewodniczącego Komitetu jest art. 32 Konstytucji.

Konstytucja PRL stanowi również punkt wyjściowy do ustalenia szczególnie eksponowanej roli zarówno w Komitecie Obrony Kraju, jak też w schemacie działalności wykonawczej, funkcji Ministra Obrony Narodowej jako Zastępcy Przewodniczącego Komitetu do Spraw Sił Zbrojnych i planowania strategiczno-obronnego. Tym punktem wyjściowym jest art. 6 Konstytucji, który określa sytuację Sił Zbrojnych w systemie ustroju władzy i administracji Państwa. Stanowiąc w tym artykule, że "Siły Zbrojne PRL stoją na straży suwerenności i niepodległości Narodu Polskiego, jego bezpieczeństwa i pokoju", Konstytucja zakłada, w świetle współczesnej doktryny obronności, wiodącą rolę Sił Zbrojnych w wysiłku obronnym. Planowanie przedsięwzięć obronnych związane jest ściśle z założeniami strategii, która musi brać pod uwagę dwa zasadnicze elementy związane z obroną: konieczność wypełnienia zadań militarno-obronnych tzn. osiągnięcia założonych celów obrony militarnej kraju oraz ochronę i zachowanie w maksymalnym stopniu żywej substancji narodu i jego dóbr materialnych, kulturalnych itp. Dane i możliwości określenia sił i środków potrzebnych do osiągnięcia tych celów oraz odpowiedniego kierowania nimi skupiają się w ogniwach operacyjno-dowodczych Sił Zbrojnych. Również główny ciężar walki, która musi być pod względem rezerw ludzkich i materialnych zabezpieczona przez zaplecze, spoczywa na Siłach Zbrojnych. Stanowi to przesłankę określenia w art. 9 ustawy o powszechnym obowiązku obrony szczególnej roli Ministra Obrony

Narodowej w zakresie obronności kraju, jako głównego realizatora założeń i wytycznych Rady Ministrów i Komitetu Obrony Kraju. Ponadto przepis art. 9 zawiera pierwsze w ustawodawstwie PRL określenie funkcji Ministra Obrony Narodowej jako zwierzchnika Sił Zbrojnych. Przepis ten wskazuje również, że Minister Obrony Narodowej kieruje przygotowaniem obrony Państwa pod względem militarnym oraz wykonywaniem przez obywateli powszechnego obowiązku obrony. Ustawa wyeksponowała również rolę pozostałych zastępców przewodniczącego i członków Komitetu w stosunku do pokojowego schematu organizacji i funkcjonowania państwowego aparatu administracyjnego i gospodarczego, przyjmując jednak ten schemat za podstawę rozwiązań organizacyjnych. Wynika to z treści przepisu art. 9 ust. 3 ustawy, w myśl którego zastępcy przewodniczącego i członkowie Komitetu realizują decyzje i wytyczne Rady Ministrów i Komitetu Obrony Kraju w zakresie obronności oraz sprawują kierownictwo nad realizacją zadań obronnych w określonych działach administracji państwowej i gospodarki narodowej. Dla potrzeb obrony Państwa powołano pięć działów administracji państwowej i gospodarki narodowej, które biorąc pod uwagę ukształtowaną praktykę i terminologię nazwano "działami Komitetu Obrony Kraju". W skład poszczególnych działów weszły określone organy, resorty, instytucje i jednostki gospodarki społecznej, a to stosownie do wykazu stanowiącego załącznik do uchwały nr 01/69 Komitetu Obrony Kraju z dnia 15 lutego 1969 r. w sprawie organizacji działów Komitetu Obrony Kraju oraz zakresu działania kierowników tych działów. Poza działami pozostał resort spraw zagranicznych, który jednak w systemie planowania i przygotowania obronnego Państwa występuje jako organ Komitetu na prawach działu /§ 5 uchwały nr 01/69 KOK/. Ponadto poza działami pozostał resort obrony narodowej, którego status w systemie prac w zakresie obronności jest wyjątkowy. Powołanie Komitetu Obrony Kraju oraz utworzenie działów Komitetu nie uszczupła odpowiedzialności i obowiązków poszczególnych ministrów /przewodniczących Komisji i komitetów sprawujących funkcje naczelnych organów administracji państwowej i kierowników urzędów centralnych/ w zakresie obronności. Realizują oni zadania obronne w swoich resortach, z tym jednak, że są obo-

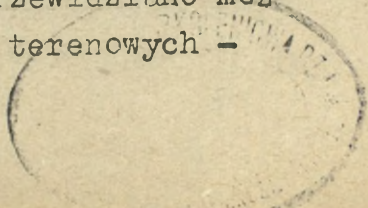
10

wiązani podstawowe założenia dotyczące realizacji tych zadań ustalać w uzgodnieniu z Ministrem Obrony Narodowej /art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy/.

Dalsze przepisy art. 10 ustawy określają rolę prezydentów rad narodowych w zakresie obronności, czyniąc je odpowiedzialnymi za realizację zadań obronnych w układzie terytorialnym oraz nakładają obowiązek realizacji tych zadań na kierowników wszystkich urzędów, instytucji państwowych i jednostek gospodarki społecznej, a w organizacjach społecznych i zawodowych na właściwe organy tych organizacji.

Całość struktury organizacyjnej zamykają przepisy art. 11-12 ustawy stanowiące podstawę do powołania terenowych i zakładowych komitetów obrony oraz pełnomocników Komitetu dla poszczególnych obszarów kraju lub określonych dziedzin administracji państwowej i gospodarki narodowej.

Jeżeli chodzi o terenowe komitety obrony /wojewódzkie, powiatowe, miejskie, dzielnicowe, osiedlowe i gromadzkie/* to tutaj, podobnie jak na szczeblu centralnym, występuje powiązanie ich ze strukturą administracji państwowej i gospodarki narodowej poprzez osobę przewodniczącego prezydium właściwej terenowej rady narodowej. Bardziej szczegółowo rozwija to powiązanie uchwała nr 02/69 Komitetu Obrony Kraju z dnia 15 lutego 1969 r. w sprawie terenowych i zakładowych komitetów obrony. Zasada powiązania wyraża się w tym, że terenowe komitety obejmują swoim zakresem działania odpowiednio teren działania /granice terytorialne/ prezydentów rad narodowych /§ 1 ust. 2 i § 2 ust. 4 uchwały/ oraz w tym, że w skład terenowych komitetów obrony wchodzi, jako członkowie, osoby sprawujące określone kierownicze funkcje w administracji terenowej. Członkowie tych komitetów sprawują kierownictwo nad realizacją zadań w określonych działach administracji i gospodarki narodowej /§ 4 ust. 1 pkt 1 i 2 uchwały/. Podobnie jak na szczeblu centralnym przewidziano powołanie na szczeblu województw działów: polityczno-obronnego, gospodarczo-obronnego, ochrony i zaopatrzenia ludności, wewnętrznego i komunikacji. Ponadto przewidziano możliwość - stosownie do istniejących potrzeb terenowych -

powołania innych działów w województwach. Organy /wydziały, komórki, zakłady, przedsiębiorstwa podległe prezydium rad narodowych oraz instytucje, urzędy, nad którymi te prezydium sprawują nadzór pośredni, jak również terenowe organizacje społeczno-polityczne/, które wchodzi w skład poszczególnych działów WKO określają przewodniczący WKO w porozumieniu z Sekretarzem KOK /§ 7 ust. 3 i 4 uchwały/.

Uchwała nr 02/69 Komitetu Obrony Kraju nie określa natomiast zasad szczegółowej organizacji pozostałych terenowych i zakładowych komitetów obrony upoważniając do tego przewodniczących WKO /§ 8 uchwały/. W świetle tego przepisu i przepisu § 2 uchwały, po powołaniu przez wojewódzkie komitety obrony w drodze uchwały podległych terenowych i zakładowych komitetów obrony, przewodniczący WKO imiennie powołują zastępców przewodniczącego, członków i sekretarzy podległych komitetów. Powołują oni też działy oraz określają terenowe organy organizacji społeczno-politycznych administracji państwowej i gospodarki narodowej wchodzące w skład tych działów. Jeżeli chodzi o uprawnienia do powoływania osiedlowych, gromadzkich i zakładowych komitetów obrony to wojewódzki komitet obrony na mocy przepisu art. 11 ust. 2 ustawy o powszechnym obowiązku obrony może przekazać je powiatowym komitetom obrony, a uprawnienia do powoływania składów osobowych i działów oraz określania terenowych organów wchodzących w skład tych działów w podległych komitetach obrony, przewodniczący WKO mogą przekazać odpowiednio przewodniczącym podległych komitetów obrony /§ 8 ust. 2 uchwały/. W celu zachowania jednolitej struktury pionowej, określenie organów, które wchodzi w skład poszczególnych działów terenowych komitetów obrony ma nastąpić odpowiednio do ustaleń dotyczących działów Komitetu Obrony Kraju /§ 7 ust. 4 uchwały/.

Ostatnim wreszcie ogniwem struktury organizacyjnej organów właściwych w sprawach obronności, służącym celom funkcjonalnego powiązania działalności prezydiów rad narodowych w dziedzinie obronności z działalnością resortu obrony narodowej są terenowe sztaby wojskowe /wojewódzkie, powiatowe, miejskie, dzielnicowe/, będące zgodnie z art. 13 ust. 4 ustawy - z jednej strony organami wojskowymi z drugiej zaś - w

zakresie realizacji zadań obronnych spoczywających na prezydiach właściwych rad narodowych - równocześnie organami prezydiów rad narodowych. Ten podwójny charakter działalności terenowych sztabów wojskowych rozwinie uchwała Rady Ministrów, która zostanie wydana na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy. Projekt tej uchwały uzgodniony z resortami i prezydiami wojewódzkich rad narodowych, określa zakres działania tych sztabów osobno w odniesieniu do spraw należących do właściwości resortu obrony narodowej i osobno w odniesieniu do spraw należących do właściwości prezydiów rad narodowych. Ustalone założenia tego projektu dają Ministrowi Obrony Narodowej jako organowi kierującemu przygotowaniem obrony kraju pod względem militarnym oraz właściwym organom Sił Zbrojnych, możliwość wpływania poprzez sztaby wojskowe na całokształt przygotowań obronnych terenu. Zgodnie z tym, zadaniem wojskowych sztabów terenowych w zakresie spraw należących do właściwości resortu obrony narodowej, będzie przygotowanie rezerw i administrowanie rezerwami osobowymi na rzecz Sił Zbrojnych, formacji samoobrony i jednostek zmilitaryzowanych. Sztaby wojskowe zajmować się będą także planowaniem i realizacją prac związanych z przekazywaniem środków transportowych /pojazdów samochodowych/, maszyn i urządzeń przeznaczonych do robót ziemnych, budowlanych, drogowych i przeładunkowych na rzecz Sił Zbrojnych, formacji samoobrony i państwowych jednostek organizacyjnych wykonujących zadania dla potrzeb obrony Państwa. Ponadto w tym zakresie sztaby wojskowe zobowiązane będą do opracowywania części militarnej terenowych planów obrony. Jeżeli chodzi o zakres spraw należących do właściwości prezydiów rad narodowych to sztaby wojskowe zajmować się będą:

- 1/ prowadzeniem prac nad założeniami obronnymi oraz terenowym planem obrony i realizacją zadań wynikających z tego planu;
- 2/ planowaniem i koordynowaniem prac związanych z organizacją, szkoleniem i wykorzystaniem formacji samoobrony;
- 3/ planowaniem i organizacją zaopatrzenia ludności w indywidualne środki ochrony;
- 4/ planowaniem i koordynowaniem prac w zakresie przygotowania ludności do powszechnej samoobrony;

- 5/ organizowaniem systemu powiadamiania i alarmowania oraz ostrzegania ludności o zagrożeniu środkami masowego rażenia i środkami konwencjonalnymi.

Sztaby wojskowe w wyżej podanych zakresach będą wykonywały również inne zadania, jeżeli zostały one lub zostaną nałożone na nie w innych aktach prawnych. Projektowana uchwała Rady Ministrów nie zawiera wyraźnych postanowień w przedmiocie spraw wynikających ze stosunku sztabów wojskowych do terenowych komitetów obrony. Sfera tych zagadnień będzie więc wymagała ustaleń, które mogą być rozstrzygnięte w drodze osobnych zarządzeń. Natomiast praktyczne powiązanie działalności terenowych komitetów z terenowymi sztabami wojskowymi jest zapewnione poprzez fakt, że na szczeblu wojewódzkich komitetów obrony na stanowisko zastępcy przewodniczącego WKO do spraw militarnych i planowania operacyjno-obronnego, jak należy zakładać, będą powoływani szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych /§ 4 ust. 1 pkt 1/ uchwały nr 02/69 Komitetu Obrony Kraju/. Tak samo prawdopodobnie, ułożą się te sprawy organizacyjnie na szczeblu powiatów.

Przepisy o organizacji spełniania powszechnego obowiązku
obrony

Ustawa o powszechnym obowiązku obrony oprócz spraw już omówionych normuje organizację spełniania tego obowiązku przez obywateli oraz kompetencje i zadania organizacyjne właściwych w tych sprawach organów. Zagadnienia te objęte są następującymi działkami ustawy:

- 1/ administracja rezerw osobowych; dział ten obejmuje przepisy wspólne dla całości obowiązku obrony w zakresie właściwości organów, rejestracji i poboru oraz ewidencji rezerw;
- 2/ służba wojskowa; dział ten obejmuje zagadnienia dotyczące powszechnego obowiązku służby wojskowej i sposobu jej pełnienia;
- 3/ służba w formacjach samoobrony; dział ten obejmuje zasady ogólne organizacji formacji samoobrony oraz zasady pełnienia służby w tych formacjach;

- 4/ służba w dziedzinach zmilitaryzowanych; dział ten obejmuje zagadnienia militaryzacji oraz zagadnienia związane z pełnieniem służby w jednostkach zmilitaryzowanych;
- 5/ samoobrona ludności; dział ten obejmuje organizację i obowiązki w zakresie powszechnej samoobrony ludności;
- 6/ świadczenia na rzecz obrony Państwa; dział ten obejmuje obowiązki ludności i jednostek gospodarki uspołecznionej w zakresie świadczeń osobistych i rzeczowych oraz przekazywania środków transportowych, narzędzi, maszyn i urządzeń na cele obrony.

Ad 1/ Administracja rezerw osobowych. Wymienione wyżej rodzaje obowiązków wskazują na daleko szersze wykorzystanie dla celów obrony - w ramach koncepcji ludowej obronności - rezerw osobowych, które wedle poprzednio obowiązujących przepisów, dzieliły się w zasadzie na rezerwy przewidziane do powołania do czynnej służby wojskowej w razie mobilizacji i w czasie wojny, w odpowiednich rzutach i poza rezerwami przeznaczonymi z góry do tej służby nie miały właściwie żadnego ściśle określonego przeznaczenia do innego ich wykorzystania dla wysiłku obronnego. Jedynie część tych rezerw w ramach tzw. reklamacji przeznaczona była na zaspokojenie potrzeb kadrowych gospodarki narodowej i administracji państwowej. Nowe założenia przewidują znaczne zwiększenie zorganizowanego przeznaczenia i wykorzystania rezerw osobowych. Całokształt spraw administrowania rezerwami osobowymi należy jak poprzednio do organów wojskowych /Sztab Generalny, dowództwa okręgów wojskowych oraz wojewódzkie i powiatowe sztaby wojskowe/, z którymi są obowiązane współdziałać w tym zakresie cywilne organy administracji oraz zakłady i instytucje.

Takie ujęcie tego zagadnienia umożliwia właściwy podział zasobów osobowych stosownie do wieku, wykształcenia i stanu zdrowia, pomiędzy wojska operacyjne, wojska OTK, formacje samoobrony i dziedziny zmilitaryzowane. Podstawowymi elementami działalności w zakresie administracji rezerw jest ustalenie stopnia zdolności do służby, przeznaczenie do tej służby i po przeniesieniu do rezerwy zaliczenie do odpowiedniej kategorii rezerw stosownie do wykształcenia, stanu zdrowia i kwalifikacji fachowych. Utrzymaniu ewidencji

w stanie aktualnym służy wojskowy obowiązek meldunkowy, polegający na zgłaszaniu przez obowiązanych właściwym organom zmian mających znaczenie dla aktualności ewidencji oraz poddawaniu się badaniom lekarskim w celu ustalenia aktualnego stanu zdolności do służby wojskowej lub służby w formacjach samoobrony. Szczegółowo sprawy te normuje rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej i Spraw Wewnętrznych wydane na podstawie art. 43 ustawy. Oprócz obowiązku meldunkowego obywateli, utrzymaniu aktualności ewidencji służy zarządzenie wydane przez Prezesa Rady Ministrów /art. 40 ust. 2 ustawy/ ustalające obowiązki zakładów pracy w zakresie prowadzenia ewidencji pracowników dla celów wojskowych i współdziałanie ich w tym zakresie z terenowymi sztabami wojskowymi i zarządzenie Ministrów Sprawiedliwości i Obrony Narodowej, które określa zasady zawiadamiania właściwych organów o skazaniach osób podlegających obowiązkowi obrony. System tych przepisów ma na celu zapewnienie sprawnego i szybkiego kompletowania jednostek wojskowych, oddziałów samoobrony oraz jednostek zmilitaryzowanych.

Ad 2/ Służba wojskowa stanowi podstawę szkolenia rezerw dla wojsk operacyjnych oraz obrony terytorialnej. Jest ona zróżnicowana z punktu widzenia potrzeb przeszkolenia maksymalnej liczby poborowych i rezerwistów odpowiednio do ich przeznaczenia mobilizacyjnego. W szczególności poborowi podlegają obowiązkowi odbycia zasadniczej służby wojskowej, która może być odbywana w jednym okresie przez 24 lub 36 miesięcy lub w kilku okresach przez łączny czas 18 miesięcy w ciągu 3 lat. Poborowi, którzy nie zostaną powołani do zasadniczej służby wojskowej mogą być objęci wojskowym szkoleniem poborowych, polegającym na odbywaniu w ciągu 3 lat /nie więcej niż 60 dni w ciągu roku/ zajęć szkoleniowych organizowanych w czasie wolnym od pracy, przeszkolenia na obozie szkoleniowym oraz innej służby uzasadnionej potrzebami obrony lub interesem Państwa.

Poborowi będący studentami są objęci wojskowym szkoleniem studentów.

Kobiety, które objęto obowiązkiem służby wojskowej, mogą być - przed przeniesieniem do rezerwy - powoływane wyłącznie do odbycia wojskowego szkolenia poborowych albo do wojsko-

wego szkolenia studentów.

Żołnierze rezerwy do 50 lat życia /chorążowie i oficerowie do 60 lat/ są powoływani na ćwiczenia wojskowe, w wymiarze maksymalnym 90 dni w ciągu roku.

Dawniejszy podział ćwiczeń wojskowych na zwyczajne i doraźne oraz ustawowe określenie częstotliwości powoływania na ćwiczenia w ciągu roku, zastąpiono w ustawie upoważnieniem dla Ministra Obrony Narodowej do określenia, w zależności od potrzeb obrony, sposobu i form odbywania ćwiczeń wojskowych oraz ilości i czasu ich trwania dla poszczególnych grup żołnierzy rezerwy /art. 95 ustawy/. Pozwala to na bardziej elastyczne ustalenie dla określonych grup żołnierzy rezerwy /w zależności od przeznaczenia ich do wojsk operacyjnych, wojsk obrony terytorialnej lub formacji samoobrony oraz w zależności od rodzaju Sił Zbrojnych, broni lub służby, czy posiadanej specjalności względnie wieku i stopnia wykształcenia wojskowego/ różnych form odbywania ćwiczeń, a także różnej ich częstotliwości i czasu trwania każdego ćwiczenia. Przyczynia się to do zwiększenia natychmiastowej gotowości alarmowej i mobilizacyjnej Sił Zbrojnych. Celem uzupełnienia braków kadrowych w niektórych specjalnościach ustawa przewiduje możliwość powoływania do okresowej służby wojskowej na czas nieprzekraczający 24 miesięcy, oficerów i chorążych oraz podoficerów rezerwy, przy czym odbywanie tej służby może być podzielone na kilka okresów.

Dawniejsze określenie służby wojskowej odbywanej w razie mobilizacji lub w czasie wojny zastąpiono określeniem "służba wojskowa w razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny". Zmiana ta pozostaje w związku z możliwością potrzeby powołania żołnierzy do służby wojskowej na czas nieoznaczony w razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa - bez ogłoszenia mobilizacji.

Ad 3/ Służba w formacjach samoobrony. W skład systemu obronnego wchodzi formacje samoobrony, które zostały podzielone na zakładowe, terenowe i specjalistyczne oddziały samoobrony oraz inne jednostki organizacyjne /art. 118 ustawy/. Przez tę ostatnie rozumieć należy jednostki organizacyjne, które będą spełniały np. rolę kierowniczą lub pomocniczą w stosunku do oddziałów samoobrony. Formacje te wchłonęły istniejący system oddziałów terenowej obrony przeciwlotniczej, które były tworzone w oparciu o przepisy wydane na podstawie uchylonej już ustawy z dnia 26 lutego 1951 r. o terenowej obronie przeciwlotniczej. Ogólne zasady tworzenia formacji samoobrony i ich ramową strukturę organizacyjną oraz zasady wyposażenia tych formacji w niezbędny sprzęt i środki określi osobna uchwała Komitetu Obrony Kraju.

Ogólne kierownictwo i nadzór nad formacjami samoobrony sprawuje Minister Obrony Narodowej /art. 119 ustawy/. Stosownie do założeń wspomnianego już projektu uchwały Rady Ministrów w sprawie zasad i zakresu działania wojewódzkich i powiatowych /miejskich, dzielnicowych/ sztabów wojskowych /której wydanie przewiduje art. 13 ust. 5 ustawy/ zakłada, ^{sic} że organem Ministra w zakresie sprawowania nadzoru nad organizacją, przygotowaniem i uzupełnianiem formacji samoobrony będą wojewódzkie sztaby wojskowe a powiatowe /miejskie, dzielnicowe/ sztaby wojskowe będą nadawały przydziały organizacyjno-mobilizacyjne osobom przeznaczonym do służby w tych formacjach. Do czasu uregulowania całokształtu sprawy formacji samoobrony wspomianą już uchwałą Komitetu Obrony Kraju, w tym przedmiocie obowiązują przepisy zarządzenia Ministra Obrony Narodowej nr 19/MON z dnia 24 lipca 1966 r. w sprawie zasad organizacji i przygotowania terenowych oraz zakładowych oddziałów samoobrony oraz postanowień zawartych w tymczasowych wytycznych stanowiących załącznik do tego zarządzenia /Wydawnictwo IPS 4/66/.

Obowiązek służby w formacjach samoobrony w czasie pokoju polegać będzie na odbywaniu szkolenia poborowych w oddziałach samoobrony w wymiarze i formach zajęć podobnych jak w wojskowym szkoleniu poborowych. W odniesieniu do osób stanowiących rezerwę formacji samoobrony główną formą szkolenia

są ćwiczenia samoobrony /w zasadzie 15 dni w roku w czasie wolnym od pracy/.

W razie zagrożenia bezpieczeństwa Państwa i w czasie wojny obowiązki służby w formacjach samoobrony polegać będą - dzie na pełnieniu czynnej służby w tych formacjach przez czas i w zakresie wynikającym z potrzeb samoobrony /art. 130/.

W ramach wymiaru zajęć i ćwiczeń, o których mowa była wyżej, osoby pełniące służbę w oddziałach samoobrony mogą być zobowiązane do wykonywania prac niezbędnych dla potrzeb obrony /art. 128/, a w szczególności:

- 1/ przygotowywania obronnego zakładów pracy i określonego terenu oraz urządzeń użyteczności publicznej i innego mienia społecznego;
- 2/ utrzymywania i konserwacji schronów, ukryć i innych obiektów ochronno-obronnych o charakterze stałym oraz przygotowywania i budowy publicznych pomieszczeń ochronnych;
- 3/ zabezpieczenia publicznych źródeł wody pitnej i magazynów środków spożywczych przed zanieczyszczeniem lub skażeniem.

Od obowiązku pełnienia służby w formacjach samoobrony nie przewiduje się żadnych wyłączeń. Przyjęto natomiast, że za spełnienie tego obowiązku będzie się uważać zajmowanie określonych stanowisk w administracji i gospodarce narodowej oraz pełnienie funkcji w organizacjach politycznych, społecznych i zawodowych, określonych przez Komitet Obrony Kraju /art. 129/. Chodzi tu o stanowiska i funkcje, które z natury swojej związane są z wykonywaniem zadań o charakterze samoobrony. Mogą to być poszczególne stanowiska i funkcje bądź całe służby.

Upoważnienie dla Komitetu Obrony Kraju /art. 118 ust. 5/ obejmuje także możliwość określania obowiązków organizacji społecznych w zakresie szkolenia i organizowania oddziałów samoobrony i ich wyposażenia, a nawet ewentualne włączenie do organizacji samoobrony stowarzyszeń działających dobro - wolnie w tym zakresie, jak np. Związek Ochotniczych Straży Pożarnych, PCK, LOK co jest już obecnie realizowane w praktyce w oparciu o powołane wyżej zarządzenia tymczasowe.

Ad 4/ Służba w dziedzinach zmilitaryzowanych. Założenia tego działu są następujące:

Militaryzacją będą objęte dziedziny administracji i gospodarki państwowej /instytucje, przedsiębiorstwa, zakłady/ określone przez Komitet Obrony Kraju. Militaryzacją będą mogły być objęte m.in. również specjalistyczne oddziały samoobrony. Militaryzacja nastąpi z chwilą wprowadzenia stanu bezpośrednio zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, ogłoszenia mobilizacji lub wybuchu wojny. Istota militaryzacji polega na tym, że osoby zatrudnione w jednostkach zmilitaryzowanych lub do nich powołane, którym nadano przydziały organizacyjno-mobilizacyjne - zostaną objęte szczególnym stosunkiem służbowym. Przewiduje się, że osoby, którym nadano te przydziały, będą mogły być powoływane na ćwiczenia w czasie wolnym od pracy na okres do 15 dni w ciągu roku. W niektórych działkach przewidzianych do militaryzacji wymiary tych ćwiczeń będzie mógł równać się wymiarowi ćwiczeń wojskowych rezerwy.

Szczególne unormowanie stosunku służbowego osób pełniących służbę w jednostkach zmilitaryzowanych - na czas wojny - polegać będzie na:

- 1/ wykluczenie możliwości rozwiązania jednostronnie przez pracownika stosunku pracy;
- 2/ ustaleniu czasu pracy w tych jednostkach stosownie do potrzeb wynikających z zadań obrony;
- 3/ możliwości wyznaczania z urzędu na inne stanowiska pracy i przenoszenia do innych jednostek;
- 4/ możliwości ewentualnego skoszarowania, umundurowania i uzbrojenia.

Na podstawie decyzji Komitetu Obrony Kraju lub organu przez niego upoważnionego, jednostki zmilitaryzowane będą też mogły być przydzielane do Sił Zbrojnych na czas określony lub dla wykonania określonych zadań i podporządkowane właściwemu dowódcy wojskowemu.

Szczególne zagadnienia związane z militaryzacją zostaną, jak się zakłada, uregulowane w jednej uchwale Komitetu Obrony Kraju o jednostkach zmilitaryzowanych.

Projektowana uchwała będzie zawierać zatwierdzenie wykazu dziedzin, działów, jednostek organizacyjnych i specjalistycznych oddziałów samoobrony przewidzianych do militaryzacji oraz ogólny limit stanów osobowych tych jednostek po objęciu ich militaryzacją.

Ustali ona także:

- 1/ tryb prowadzenia prac przygotowawczych w zakresie ustalenia w czasie pokoju organizacji jednostek zmilitaryzowanych /etaty jednostek/;
- 2/ tryb nadawania przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych do jednostek przewidzianych do militaryzacji i jednostek zmilitaryzowanych;
- 3/ zasady odbywania ćwiczeń i szkolenia w jednostkach przewidzianych do militaryzacji w czasie pokoju;
- 4/ zasady wyposażenia i zaopatrzenia oraz finansowania jednostek zmilitaryzowanych;
- 5/ zasady ponoszenia kosztów związanych z przygotowaniem i działalnością jednostek zmilitaryzowanych.

Ponadto projektowana uchwała KOK zawierać będzie zobowiązanie resortowych ministrów do określenia w regulaminach szczegółowych obowiązków i uprawnień osób powołanych do służby w jednostkach zmilitaryzowanych, zasad i trybu powoływania i zwalniania z tej służby, zasad ustalania czasu pracy i noszenia umundurowania lub specjalnych oznak, jak również szczegółowego trybu wzywania na ćwiczenia oraz sposobu i czasu odbywania tych ćwiczeń.

Ad 5/ Samoobrona ludności. Dział ten obejmuje dwa elementy:

- 1/ powszechną samoobronę ludności;
- 2/ przysposobienie obronne młodzieży.

Na czoło działu wysunięto obowiązki organów administracji państwowej oraz instytucji państwowych, jednostek gospodarki uspołecznionej i organizacji społecznych w zakresie przygotowania ludności do samoobrony.

Obowiązek przysposobienia ludności do samoobrony jest całkowicie powszechny, tzn. obejmuje wszystkich zdolnych wględem na zdrowie obywateli. Polega on:

- a/ na nabywaniu umiejętności w zakresie ochrony przed środkami masowego rażenia i likwidacji skutków ich działania - w drodze szkolenia i ćwiczeń praktycznych;
- b/ na możliwości zobowiązania ludności do zaopatrzenia się w sprzęt ochrony indywidualnej oraz inne artykuły i przedmioty niezbędne w razie zagrożenia środkami masowego rażenia;
- c/ na możliwości nałożenia obowiązku przygotowania ochrony miejsca zamieszkania i mienia, zabezpieczenia żywności i źródeł wody przed skażeniem oraz utrzymywania i konserwacji sprzętu, środków i domowych pomieszczeń ochronnych oraz wykonywania innych przedsięwzięć w celu ochrony życia, zdrowia i mienia.

Komitet Obrony Kraju lub WKO z jego upoważnienia mają możliwość zarządzania ćwiczeń praktycznych w zakresie samoobrony z udziałem ogółu lub części ludności określonego rejonu.

Ogólny nadzór nad przygotowaniem ludności do samoobrony należy do Ministra Obrony Narodowej. Nadzór ten wykonywany jest przez Głównego Inspektora Obrony Terytorialnej i Inspektorat Powszechnej Samoobrony.

Ad 6/ Świadczenia na rzecz obrony Państwa. Ustawa przyjęła podział świadczeń na dwie grupy, a mianowicie grupę świadczeń osobistych i rzeczowych oraz grupę świadczeń polegających na obowiązku przekazywania środków transportowych, maszyn i urządzeń na cele obrony.

W pierwszej grupie świadczeń rozróżnia się świadczenia dla potrzeb przygotowania obrony kraju, a więc w czasie pokoju oraz świadczenia w razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny. Zasadnicza różnica między obowiązkiem świadczeń w obydwu tych okresach polega na sferze świadczeń osobistych na tym, że w czasie pokoju obowiązek tych świadczeń ograniczony został do wykonywania prac doraźnych /ewent. z własnymi narzędziami i środkami transportowymi/ przez sześćdziesiąt godzin w roku w czasie wolnym od pracy, a w czasie zagrożenia i w czasie wojny może on być nakładany wielokrotnie każdorazowo na okres do siedmiu dni.

22

Obowiązkiem świadczeń rzeczowych są obciążone przede wszystkim organy, instytucje państwowe oraz jednostki gospodarki społecznej. Obowiązek ten polega w czasie pokoju na udostępnianiu pomieszczeń, środków przewozowych, sprzętu i materiałów dla potrzeb przygotowania obrony kraju, zaś w razie stanu zagrożenia bezpieczeństwa Państwa i w czasie wojny - na oddaniu do użytkowania wszelkiego rodzaju nieruchomości lub rzeczy ruchomych niezbędnych dla celów obrony - na czas nieograniczony. Obowiązek tych świadczeń może być nakładany również na ludność z tym, że w czasie pokoju udostępnienie przez nią tych przedmiotów świadczeń nie będzie mogło przekraczać 7 dni w ciągu roku. Należy przy tym zauważyć, że przepisy ustawy nie wyłączają możliwości łącznego wykonania w razie potrzeby świadczenia osobistego i rzeczowego.

Świadczeniobiorca w czasie pokoju nie jest w ustawie określony. Ustawa wskazuje tylko cel świadczeń. Jeżeli chodzi o świadczenia osobiste jest nim przygotowanie obrony kraju, co się zaś dotyczy świadczeń rzeczowych - realizacja powszechnego obowiązku obrony. Sprawa ta będzie wymagała wyjaśnienia w szczegółowych przepisach w sprawie obowiązku świadczeń osobistych i rzeczowych dla potrzeb przygotowania obrony kraju, które wyda Rada Ministrów.

Jeżeli chodzi o wykonywanie świadczeń w razie zagrożenia bezpieczeństwa Państwa i w czasie wojny, świadczeniobiorca jest wyraźnie określony. Wykonuje się je na rzecz Sił Zbrojnych oraz na rzecz państwowych jednostek organizacyjnych wykonujących zadania dla potrzeb obrony Państwa.

Szczegółowe przepisy wykonawcze wydane przez Radę Ministrów ustalą organy właściwe do nakładania obowiązku świadczeń jak również zasady i tryb przyznawania odszkodowań za zniszczenie lub opłat za używanie przedmiotów świadczeń rzeczowych.

Jeżeli chodzi o drugą grupę świadczeń na rzecz obrony tzn. o obowiązek przekazywania środków transportowych, maszyn i urządzeń na cele obrony, to ustawa zakłada, że wszyscy posiadacze tych ruchomości, a więc urzędy i instytucje państwowe oraz jednostki gospodarki społecznej, or-

organizacje społeczne i zawodowe, jak również osoby fizyczne i osoby prawne nie będące jednostkami gospodarki uspołecznionej mogą być zobowiązane do ich przekazania w razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny - na rzecz Sił Zbrojnych, formacji samoobrony lub państwowych jednostek organizacyjnych wykonujących zadania dla potrzeb obrony Państwa.

Biorąc pod uwagę konieczność przygotowania zaspokojenia potrzeb obrony Państwa również w czasie pokoju w zakresie środków transportowych, maszyn i narzędzi, ustawa uprawniała Komitet Obrony Kraju do zarządzania ich przekazywania również w innych przypadkach, np. stosownie do potrzeb ćwiczebnych lub innych potrzeb obronnych względnie w czasie stanu podwyższonej gotowości obronnej na czas określony, odpowiadający tym potrzebom.

Szczegółowe zagadnienia związane z powyższą grupą świadczeń zostaną, jak się zakłada, uregulowane w trzech aktach prawnych, a mianowicie:

- 1/ uchwale Rady Ministrów w sprawie zasad i trybu przekazywania dla potrzeb obrony państwa środków transportowych, maszyn i urządzeń;
- 2/ rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie przekazywania dla potrzeb obrony państwa środków transportowych, znajdujących się w posiadaniu osób fizycznych i osób prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej;
- 3/ uchwale Komitetu Obrony Kraju w sprawie zasad i organizacji zaspokojenia potrzeb w zakresie pojazdów samochodowych oraz niektórych maszyn i urządzeń w czasie zagrożenia bezpieczeństwa Państwa i w czasie wojny.

Projekty tych aktów prawnych są w końcowej fazie przygotowania.

Według założeń tych projektów w okresie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa oraz w czasie wojny pojazdy samochodowe będą znajdowały się w gestii Sił Zbrojnych, jednostek podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych, jednostek zmilitaryzowanych, a także w gestii jednostek organizacyjnych Państwowej Komunikacji Samochodowej jako tzw. "transport skoncentrowany". Jednostki te będą również zmilitaryzowane. Prze-

pisy tych projektów ustalają, że wszystkie prace w zakresie rozdysponowania środków transportowych, maszyn i urządzeń zostaną wykonane w czasie pokoju. Do prowadzenia tych prac zostały zobowiązane terenowe sztaby wojskowe przy ścisłym współdziałaniu z organami administracji państwowej i gospodarki narodowej. Ponadto przewiduje się nałożenie na określone organy i jednostki organizacyjne obowiązków w zakresie prowadzenia prac nad odpowiednim dostosowaniem tych środków transportowych, maszyn i urządzeń dla potrzeb obronnych, jak również do prowadzenia prac nad organizowaniem jednostek wojskowych opartych na bazach transportowych. Ma to na celu zapewnienie możliwości natychmiastowego przedstawienia parku środków transportowych na użytek przewidziany w planie wykorzystania go dla celów obronnych.

Uruchamianie sił i środków oraz realizacja zaplanowanych zadań w razie zagrożenia

Uruchamianie sił i środków oraz realizacja zadań zaplanowanych w czasie pokoju na wypadek zagrożenia i wojny może nastąpić dopiero w określonej sytuacji politycznej i militarnej. W związku z tym, system przepisów prawnych dotyczących obronności przewiduje upoważnienie określonych organów do zarządzenia stopniowego uruchomienia mechanizmu mobilizacyjnego. Przepisy prawne w tym zakresie znajdujemy w Konstytucji PRL, w ustawie o powszechnym obowiązku obrony, w uchwałach i dyrektywach Komitetu Obrony Kraju oraz w aktach prawnych wykonawczych.

Konstytucja PRL w tym zakresie przewiduje w szczególności możliwość:

- 1/ podejmowania postanowień o stanie wojny /art. 28 ust.1/;
- 2/ wprowadzenie stanu wojennego /art. 28 ust. 2/;
- 3/ ogłoszenia częściowej lub powszechnej mobilizacji /art. 28 ust. 2/.

Podjęcie postanowienia o stanie wojny według Konstytucji należy do Sejmu, a gdy Sejm nie obraduje - do Rady Państwa. Postanowienie takie może być podjęte tylko w

dwóch przypadkach, a mianowicie:

- 1/ w razie dokonania zbrojnego napadu na Polską Rzeczpospolitą Ludową, albo
- 2/ gdy z umów międzynarodowych wynika konieczność wspólnej obrony przeciwko agresji /Układ Warszawski, umowy dwustronne/.

Powzięcie postanowienia o stanie wojny ma znaczenie w sferze stosunków międzynarodowych. Jego ogłoszenie jest zewnętrznym stwierdzeniem, że Państwo nasze znajduje się z innym określonym państwem lub państwami w stanie wojny. Skutki powzięcia postanowienia o stanie wojny, wynikają z odpowiednich norm prawa międzynarodowego. Na wewnątrz jest takie postanowienie wyrazem podania do wiadomości zmiany jaka nastąpiła w sferze stosunków międzynarodowych.

Wprowadzenie stanu wojennego, jest aktem o charakterze tylko wewnętrznym skutkującym wprowadzenie sytuacji prawnej odmiennej od pokojowej. Stan ten może wprowadzić tylko Rada Państwa, jeżeli wymaga tego względ na obronność lub bezpieczeństwo Państwa. Stan ten może być wprowadzony na części lub całym terytorium Państwa. Wprowadzenie stanu wojennego nastąpić powinno w drodze uchwały Rady Państwa podlegającej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw.

W przeciwieństwie do określenia "stanu wojny", które jak podano wyżej ma skutki głównie w sferze stosunków międzynarodowych, określenie "stanu wojennego" ma skutki w sferze stosunków wewnętrznych państwa. Przepisy Konstytucji nie precyzują bliżej na czym polegają te skutki. W chwili ogłaszania Konstytucji PRL określała je formalnie obowiązująca ustawa z dnia 23 czerwca 1939 r. o stanie wojennym.^{x/} Ustawa ta określała kompetencje w zakresie zarządzenia stanu wojennego i sposobu jego ogłoszenia oraz terminu wejścia w życie tego stanu, jak również skutki jakie z tego faktu wynikają dla obywateli oraz dla organów państwowych. Oczywiście ustawa ta, chociaż formalnie nie uchylona, nie odpowiadałaby zmienionym aktualnym stosunkom i formom ustrojowym.

---

x/ Dziennik Ustaw z 1939 r. nr 57, poz. 366.

W związku z tym w ramach przygotowywania przepisów prawnych systemu obronnego PRL został przygotowany projekt dekretu o stanie wojennym. Projekt tego dekretu został zatwierdzony uchwałą nr 0014/61 Komitetu Obrony Kraju z dnia 11 października 1961 r. w sprawie zatwierdzenia projektów przepisów o stanie wojennym. Postanowienia tego projektu dekretu przewidują regulowanie całości spraw wynikających z wprowadzenia tego stanu, przy czym punktem wyjścia dla tych postanowień był stan prawny, który obowiązywał w 1961 r. Projekt ten przewiduje również formalne uchylenie ustawy z dnia 23 czerwca 1939 r. o stanie wojennym, o której była mowa wyżej.

Przygotowany projekt dekretu o stanie wojennym w chwili obecnej, w szczególności w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL, wymaga przepracowania i dostosowania do zmienionego stanu prawnego oraz do nowych rozwiązań koncepcji obronności.

Konstytucja przewiduje także ogłoszenie przez Radę Państwa częściowej lub powszechnej mobilizacji, jeżeli wymaga tego wzgląd na obronność lub bezpieczeństwo państwa. Przepisy Konstytucji i w tym przypadku nie precyzują bliżej na czym polegają skutki ogłoszenia mobilizacji. Wydaje się niewątpliwe, że określenie to miało oznaczać ukształtowane historycznie pojęcie znane wcześniejszym aktom prawnym dotyczącym obrony. Przez mobilizację rozumiano przede wszystkim powołanie do czynnej służby wojskowej rezerw osobowych oraz pobór na rzecz wojska środków transportowych. Jest oczywiste, że określenie "mobilizacja" w przepisach prawnych naszego obecnego systemu prawa w dziedzinie obronności uległo ewolucji, jakkolwiek w zakresie osobistych obowiązków obywateli przewidzianych w przepisach ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL zachowało ono nadal dotychczasowe znaczenie.

Z ogłoszeniem mobilizacji wiąże ustawa przede wszystkim możliwość nałożenia na obywateli i organy szerszych niż w czasie pokojowym, nie ograniczonych w czasie i innych niż w czasie pokoju obowiązków pełnienia czynnej służby wojsko-

wej, służby w oddziałach samoobrony lub w innych jednostkach organizacyjnych tych formacji /art. 130 ustawy/, militaryzacji określonych dziedzin administracji państwowej i gospodarki narodowej albo ich działów lub jednostek /art. 141 ustawy/, wykonywania świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz Sił Zbrojnych lub państwowych jednostek organizacyjnych wykonujących zadania dla potrzeb obrony Państwa /art. 170 i 171 ustawy/, przekazania posiadanych środków transportowych, narzędzi, maszyn i urządzeń dla potrzeb obrony Państwa /art. 175 ustawy/. Z ogłoszeniem mobilizacji wiąże się też zaostrzona odpowiedzialność karna za niewykonanie nałożonych obowiązków.

Jednakże zauważyć należy, że określenie "mobilizacja" jest używane w niektórych przepisach prawnych dotyczących przygotowań obronnych także w innym rozumieniu, a mianowicie jako określenie momentu realizacji zaplanowanych przedsięwzięć w zakresie obrony. Używanie pojęcia "mobilizacja" w tym znaczeniu nie wydaje się uzasadnione, z uwagi na to, że zarówno w ustawie o powszechnym obowiązku obrony jak i w aktach wydanych przez Komitet Obrony Kraju /które zostaną omówione w dalszym ciągu/ przyjęto inne określenia momentów podejmowania decyzji o uruchomieniu sił i środków oraz realizacji zaplanowanych zadań obronnych, jak również momentów od których powinny wchodzić w życie przygotowane na ten czas normy prawne, regulujące różnego rodzaju stosunki, prawa i obowiązki odmiennie od norm obowiązujących w okresie pokoju.

Poza podanymi wyżej możliwościami podejmowania postanowienia o stanie wojny, wprowadzenia stanu wojennego i ogłoszenia mobilizacji w trybie przepisów Konstytucji PRL, ustawa o powszechnym obowiązku obrony zawiera postanowienia o możliwości wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa. Przewidywane w ustawie wprowadzenie tego stanu stanowi tylko ustawowe potwierdzenie ustalonej już wcześniej zasady, że stan taki będzie wprowadzany. Został on przewidziany mianowicie uchwałą nr 001/62 Komitetu Obrony Kraju z dnia 7 lutego 1962 r. o zasadach wprowadzania stanu podwyższonej gotowości obronnej państwa oraz stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa PRL. Naturalnie, że przed ustawowym potwierdzeniem tego stanu, jego wprowadzenie rodziło tylko skut-

ki w stosunku do organów administracji państwowej i gospodarki narodowej, w tym również i dla Sił Zbrojnych, natomiast nie rodziło skutków w stosunku do obywateli.

Określone przepisami prawnymi systemu prawa obronnego i ujawnione przez ustawę o powszechnym obowiązku obrony pojęcie "stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa" stanowi instytucję nową w naszym systemie prawnym. Nie ulega wątpliwości, że zarówno z punktu widzenia celu tej instytucji /obrony Państwa/, jej charakteru /szczególne środki działania/ oraz powiązania funkcjonalnego pomiędzy stanem zagrożenia a instytucjami stanu wojennego i mobilizacji istnieje związek. Samo określenie tego stanu pod względem pojęciowym odpowiada w pewnej mierze ustalonej w art. 28 ust. 2 Konstytucji przesłance wprowadzenia stanu wojennego lub ogłoszenia mobilizacji, które to instytucje mogą być uruchomione "jeżeli wymaga tego wzgląd na obronność lub bezpieczeństwo państwa". Mimo tej wspólnej cechy nie są to jednak instytucje prawne identyczne, a nawet jednorodne.

Z prawnego punktu widzenia są to stany wyjątkowe odpowiadające szczególnej sytuacji politycznej, która pociąga za sobą wprowadzenie odpowiedniego dla tej wyjątkowej sytuacji nadzwyczajnego reżimu prawnego. Jeżeli chodzi o stan wojenny ten nadzwyczajny reżim prawny polega na wydaniu lub wprowadzeniu w życie istniejących wyjątkowych przepisów mających ogólnie rzecz biorąc na celu: ograniczenie niektórych praw i wolności obywatelskich, jeżeli ich realizacja ze względu na szczególne okoliczności /zagrożenie wewnętrzne lub zewnętrzne/ mogłaby utrudniać lub uniemożliwiać w konkretnych warunkach funkcjonowanie państwa.

Stan bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa jest natomiast stanem pogotowia obronnego i odnosi się wyraźnie tylko do zagadnień objętych ustawą o powszechnym obowiązku obrony z nim związanych bądź do przedsięwzięć, których podjęcie wiąże z nim przepisy o gotowości obronnej Państwa. Nie wprowadza on ograniczenia żadnych praw i wolności obywatelskich. Wobec tego, stan bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa należy do zupełnie innych kategorii środków działania niż ustawa o stanie wojennym.

Jest on raczej stanem poprzedzającym jawną mobilizację.

Jest to ustawowo określone pociągnięcie mieszczące się w uprawnieniach organów właściwych w sprawach obrony, podobnie jak np. różne pociągnięcia organizacyjne w zakresie gospodarki narodowej mieszczą się w uprawnieniach organów gospodarki państwowej. Wprowadzenie stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa oznacza tylko zmiany w zakresie i sposobie wykonywania służby i świadczeń przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku obrony, która realizuje konstytucyjną zasadę obowiązku obrony Państwa przez obywateli.

W szczególności więc związane z wprowadzeniem tego stanu jest np. wprowadzenie militaryzacji, ewentualne skoszarowanie oddziałów samoobrony, wprowadzenie służby na czas nieokreślony, zaostrzenie reżimu świadczeń osobistych i rzeczowych dla obrony, zarządzenie przekazywania środków transportowych na rzecz obrony.

Kompetencje odnośnie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa zostały określone w § 3 uchwały nr 366/68 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 1968 r. w sprawie zasad i trybu działania Komitetu Obrony Kraju. Z przepisu tego wynika, że decyzję o wprowadzeniu tego stanu podejmuje Rada Państwa i w jej wyniku Komitet Obrony Kraju zarządza realizację przedsięwzięć mających na celu osiągnięcie pełnej gotowości obronnej kraju. Na tle wspomnianego postanowienia uchwały nr 366/68 można widzieć dwojakiego rodzaju rozwiązanie sprawy wprowadzenia tego stanu: wprowadzenie go bez publicznego podania do wiadomości pociągnęłoby skutki prawne jedynie w sferze działalności organów administracji państwowej i gospodarki narodowej, natomiast jego wprowadzenie ze skutkiem wynikającym dla obywateli w myśl ustawy o powszechnym obowiązku obrony wymagałoby, aby Rada Państwa podjęła decyzję w formie uchwały ogłoszonej w Dzienniku Ustaw.

Zwrócić należy uwagę na to, że ani ustawa ani wspomniana uchwała nr 366/68 nie określają przesłanek wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa. Określenie przesłanek wprowadzenia tego stanu nie wydaje się konieczne, jest to bowiem decyzja wynikająca z oceny stopnia napięcia międzynarodowej sytuacji politycznej.

Nasz system przepisów prawnych w zakresie obronności przewiduje jeszcze jedną możliwość uruchamiania sił i środków obronnych, a mianowicie możliwość wprowadzenia stanu podwyższonej gotowości obronnej Państwa. Jest o nim również mowa w powołanej już uchwale nr 01/62 Komitetu Obrony Kraju. Możliwość wprowadzenia tego stanu potwierdza także § 2 uchwały nr 366/68 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 1968 r. w sprawie zasad i trybu działania Komitetu Obrony Kraju. Do wprowadzenia tego stanu został upoważniony Komitet Obrony Kraju, w sytuacji wymagającej szczególnych przedsięwzięć obronnych w najważniejszych dziedzinach gospodarki i administracji państwowej oraz w zakresie gotowości bojowej Sił Zbrojnych, przedsięwzięć realizowanych odpowiednimi etapami /dyrektywa nr 002/67 Komitetu Obrony Kraju z dnia 23 listopada 1967r/.

Uruchomienie sił i środków oraz realizacja zadań w zakresie obronności zaplanowanych w okresie pokojowym, następuje więc w drodze wprowadzenia:

- 1/ stanu podwyższonej gotowości obronnej Państwa - przez Komitet Obrony Kraju;
- 2/ stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa - przez Radę Państwa;
- 3/ częściowej lub powszechnej mobilizacji - przez Radę Państwa;
- 4/ stanu wojennego przez Radę Państwa.

Rodzaje uruchamianych sił i środków oraz rodzaje zadań w zakresie obronności jakie będą realizowane w poszczególnych stanach określają:

- 1/ uchwały, dyrektywy i inne postanowienia Komitetu Obrony Kraju oraz Rady Ministrów i przepisy prawne wydane na ich podstawie przez kierowników działów oraz przez ministrów - jeżeli chodzi o stan podwyższonej gotowości obronnej Państwa i stan bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa w sferze działania Sił Zbrojnych, administracji państwowej i gospodarki narodowej;
- 2/ ustawa o powszechnym obowiązku obrony PRL i przepisy prawne wydane na jej podstawie przez Ministra Obrony Narodowej i innych ministrów - jeżeli chodzi o skutki wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa

Państwa oraz ogłoszenia mobilizacji, w sferze obowiązków obywateli;

- 3/ dekret o stanie wojennym i wydane na jego podstawie przepisy prawne - jeżeli chodzi w szczególności o sytuację prawną obywateli w czasie wojny.

Opracowywanie, ogłaszanie, przechowywanie i wprowadzanie w życie aktów prawnych dotyczących obronności

Dziesięcioletni okres działalności Komitetu Obrony Kraju od chwili powołania go uchwałą nr 66 Rady Ministrów z dnia 18 lutego 1959 r. do chwili powołania nowego składu Komitetu - uchwałą nr 366/68 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 1968 r. w sprawie zasad i trybu działania Komitetu Obrony Kraju, która została wydana na podstawie art. 6 i 8 ustawy o powszechnym obowiązku obrony - zamyka się wydaniem 66 aktów prawnych, a w tym 62 uchwał i 4 dyrektyw. Akty te dotyczyły spraw zarówno generalnych, stanowiących o całokształcie problematyki obronnej Państwa, jak też spraw wycinkowych, a więc dotyczących poszczególnych dziedzin, działów, gałęzi lub branż. Ponadto ustalały one zamierzenia do realizacji na okresy roczne, pięcioletnie lub regulowały zamierzenia na okres zagrożenia bezpieczeństwa Państwa i na czas wojny.

System przepisów prawnych w zakresie obronności oparty na aktach prawnych Komitetu Obrony Kraju i Rady Ministrów wydanych do roku 1968 wymaga przebudowy i kodyfikacji. Konieczność taka zachodzi w szczególności w związku z realizacją ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL oraz przepisów wykonawczych do niej, a w szczególności uchwały nr 366/68 Rady Ministrów dotyczącej Komitetu Obrony Kraju i uchwał tego Komitetu z dnia 15 lutego 1969 r. Te przesłanki przyświecały decyzji Prezesa Rady Ministrów, który w zarządzeniu nr 86 z dnia 25 września 1968 r. w sprawie realizacji wniosków z ćwiczenia "Kraj - 68" zobowiązał organy wojskowe do powołania międzyresortowej komisji dla przanalizowania dotychczas obowiązującego systemu przepisów prawnych dotyczących obronności oraz ustalenie zasad kodyfikacji tego systemu w świetle ustawy o powszechnym obowiązku

obrony. Komisja ma ustalić również zasady opracowywania, ogłaszania, przechowywania i wprowadzania w życie aktów prawnych w tym zakresie. Komisja, o której mowa, pod przewodnictwem Dyrektora Generalnego Urzędu Rady Ministrów prof. St. Rozmarna została powołana zarządzeniem nr 0103 Szefa Sztabu Generalnego z dnia 9 listopada 1968 r. Rozpoczęła ona działalność w grudniu 1968 r. i zakończyć ma swe prace w czerwcu 1969 r. Wynikiem pracy Komisji będzie przygotowanie projektu aktu prawnego ustalającego zasady opracowywania, ogłaszania, przechowywania i wprowadzania w życie aktów prawnych w zakresie obronności oraz ustalenia wykazu projektów aktów prawnych przewidzianych do opracowania w celu unormowania podstawowych zagadnień w tym zakresie wraz z harmonogramem opracowania projektów.

Jeżeli chodzi o sprawę opracowywania aktów prawnych to, jak się przewiduje, zasady o których mowa, będą zawierały dyspozycje, że akty prawne powinny obejmować całokształt problemu wymagającego uregulowania, bez szkodliwego dla sprawy rozpraszania zagadnień w kilku aktach. Układ takich aktów powinien, ze względów praktycznych, odpowiadać zasadzie odrębnego uregulowania spraw przewidzianych do wykonania w czasie pokoju i spraw przewidzianych do wykonania w czasie etapów przechodzenia Państwa i gospodarki narodowej na system wojennego zarządzania /podwyższonej gotowości obronnej Państwa, bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, zarządzenia mobilizacji, wprowadzenia stanu wojennego i w początkowym okresie wojny/. Uwzględnienie tej zasady wymagać będzie zamieszczenia w ^{tych} aktach prawnych odpowiedniej klauzuli przewidującej, że w razie konieczności przystąpienia do realizacji następnych etapów przechodzenia do stanu całkowitej gotowości powstaje obowiązek wykonania w czasie możliwie najkrótszym wszystkich zadań określonych dla stanów poprzedzających. W tej części zasad przewiduje się również ustalenie kiedy organy wykonawcze Komitetu Obrony Kraju i terenowe komitety obrony oraz ministrowie są uprawnieni do wydawania własnych przepisów w zakresie obronności oraz jakie zasady legislacyjne powinny być zachowane przy opracowywaniu tych przepisów. Dla zachowania jasności oraz zgodności pod względem prawnym i redakcyjnym, a w szcze -

gólności w celu zabezpieczenia w przepisach jednolitej terminologii pojęć i określeń przewiduje się, że akty prawne Komitetu Obrony Kraju przed ich przedstawieniem do rozpatrzenia temu Komitetowi będą rozpatrzone przez specjalnie powołaną Komisję Prawniczą Komitetu Obrony Kraju. Dla zabezpieczenia zgodności przepisów aktów prawnych z interesami organów zajmujących się sprawami obronności przewiduje się obligatoryjny tryb dość szerokiego uzgadniania wszystkich aktów oraz wiodącą rolę Sekretariatu Komitetu Obrony Kraju w toku przygotowywania projektów tych aktów.

Bardzo duże znaczenie ma sprawa ogłaszania i rozprowadzania aktów prawnych w zakresie obronności /z uwzględnieniem tajności/. Dla umożliwienia posługiwania się w praktyce tymi aktami, przewiduje się ogłaszanie ich w Biuletynie Komitetu Obrony Kraju. Założeniem tego Biuletynu jest, aby wszystkie akty prawne, które mają charakter stały były zamieszczone w specjalnym wydawnictwie dostarczonym określonym organom zajmującym się realizacją zadań obronnych. Jak się zakłada, poza Biuletynem pozostaną tylko akty prawne mające charakter czasowy oraz te akty, które ze względu na swoją treść będą przeznaczone tylko dla wąskiego grona odbiorców.

Jeśli chodzi o zagadnienie przechowywania projektów aktów prawnych, których wydanie i ogłoszenie publiczne ma nastąpić dopiero po wprowadzeniu stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa lub stanu wojennego albo ogłoszenia mobilizacji to zasady, o których mowa, przewidują ustalenie praktycznych założeń zabezpieczających możliwość operatywnego działania w zakresie przygotowania do wykonywania tych aktów po ich wejściu w życie. Ustalenie tych założeń wypełni dotychczas istniejące luki w przepisach, które utrudniały podejmowanie odpowiednich działań w tym zakresie.

Jak wspomniano na wstępie przygotowany zostanie wykaz aktów prawnych, przewidzianych do opracowania w najbliższym czasie wraz z harmonogramem ich opracowania. Jak się przewiduje zawierać on będzie tytuły około 20 podstawowych aktów prawnych Komitetu Obrony Kraju i Rady Ministrów kodyfikujących obowiązującą dotychczas dużą ilość aktów prawnych tego rzędu. Akty te, wraz z ustawą o powszechnym obowiązku obrony

aktami prawnymi wydanymi przez Komitet Obrony Kraju w dniu 5 lutego 1969 r., powinny w zasadzie zamykać system przepisów prawnych o charakterze stałym na szczeblu Komitetu Obrony Kraju i Rady Ministrów. Ograniczeniu ilości aktów prawnych przewidywanych do wydania na szczeblu Komitetu Obrony Kraju i Rady Ministrów powinno odpowiadać ograniczenie ilości przepisów prawnych w zakresie obronności wydawanych na szczeblu resortowym i w terenowych ogniwach. administracji państwowej. Ilość przepisów resortowych w tym zakresie jest obecnie nadmiernie duża, co w poważnej mierze utrudnia praktyczną działalność ogniw wykonawczych.

Wykonano w 500 egz.

Egz. nr 1-500 bibl. tajna
 Wyk. płk Mallik, ppłk Malicki
 Druk. OH, dn. 12.7.69 r.
 Nr ks. 01061/01823/WW
 Kor. T.Ł.

